

اثر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی

علیرضا زارعی^{۱*}، معصومه قاسمی^۲

چکیده

در این پژوهش اثر ویژگی‌های کمیته حسابرسی همچون استقلال، تخصص اعضا، سابقه مدیریت اعضا و تعداد اعضای کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی مورد بررسی قرار گرفته است. این پژوهش از نظر هدف جز پژوهش‌های بنیادی تجربی و از نظر ماهیت از نوع هیستگیک است. بدین ترتیب اطلاعات مورد نیاز از صورت‌های مالی شرکت‌ها براساس اطلاعات بورس اوراق بهادار تهران و دیگر منابع از جمله نرم‌افزار ره‌آورد نوین جمع‌آوری شده و برای تعیین نمونه آماری، از روش حذف سیستماتیک استفاده شده و در نهایت ۱۲۱ شرکت در بازه زمانی ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ مورد بررسی قرار گرفته است. در این پژوهش برای بررسی کیفیت گزارشگری مالی از متغیر مدیریت سود استفاده شده است، نتایج به دست آمده از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان می‌دهد که بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی همچون استقلال، تخصص اعضا، سابقه مدیریت اعضا و تعداد اعضای کمیته حسابرسی با مدیریت سود رابطه‌ای وجود ندارد.

واژه‌های کلیدی: کمیته حسابرسی، اقلام تعهدی اختیاری، مدیریت سود، گزارشگری مالی.

۱. استادیار حسابداری مؤسسه آموزش عالی هشت بهشت اصفهان،

اصفهان

۲. دانشجوی کارشناسی‌ارشد حسابداری مؤسسه عالی

هشت بهشت اصفهان، اصفهان

تاریخ دریافت مقاله: ۹۵/۶/۱۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۵/۸/۳۰

*نویسنده مسئول: علیرضا زارعی

zareei.finance@gmail.com

مقدمه

جهانی شدن با توسعه و پویایی بازار و در عین حال افزایش بی‌ثباتی و شک و تردید در سطح شرکت‌های بزرگ همراه بوده‌است. همچنین رسوایی‌های مالی اخیر در سطح جهان نگرانی‌هایی را در رابطه با قابلیت اتکای صورت‌های مالی ایجاد کرده‌است. این رسوایی‌ها و پیامدهای پس از آن دلیل اصلی برای توجه بیش‌تر به گزارشگری مالی است. علاوه بر این، فشار بحران‌های مالی بر بسیاری از کشورهای جهان در سال‌های اخیر تقاضا برای حسابرسی با کیفیت بالا را افزایش داده است (زوریگات و کاسیم، ۲۰۱۱).

به دلیل رسوایی‌های اخیر مالی شرکت‌هایی از قبیل وردکام و انرون^۱ در ایالات متحده و بحران‌های مالی اروپا همچون پرمالات^۲ در ایتالیا، آهلد^۳ در هلند و گسکارترا^۴ و بی بی وی ای^۵ در اسپانیا، کیفیت و قابلیت اتکای صورت‌های مالی و حرفه حسابرسی در مظان سوءظن و اتهام واقع شده‌است و نقش کمیته حسابرسی در گزارشگری مالی توجه تدوین کنندگان مقررات را به طور فزاینده‌ای به خود جلب کرده‌است (کانسوئلو و دفیونتس، ۲۰۰۷).

یکی از ویژگی‌های کیفی اطلاعات مالی قابل اتکا بودن است. اطلاعاتی قابل اتکاست که عاری از اشتباهات و تمایلات جانبدارانه با اهمیت باشد و بطور صادقانه معرف آن چیزی باشد که مدعی آن است یا به گونه‌ای معقول انتظار می‌رود بیان کند (بند ۱۲ فصل ۲ مفاهیم نظری گزارشگری مالی ایران). با توجه به مقوله جدایی مالکیت از مدیریت بحث نظام راهبری شرکتی^۶ و نظریه‌های مرتبط با آن از قبیل نظریه نمایندگی، نظریه ذی‌نفعان و سایر نظریه‌های مرتبط نیاز به رسیدگی و حسابرسی صورت‌های مالی شرکت‌ها کاملاً احساس می‌شود. صورت‌های مالی حسابرسی شده دارای ارزش افزوده هستند. زیرا نتایج مربوط بودن و قابلیت اتکای محتوای صورت‌های مالی را گزارش می‌کنند (حساس‌یگانه، ۱۳۸۴). استفاده کنندگان صورت‌های مالی، برای اتخاذ تصمیمات اقتصادی غالباً خواهان ارزیابی وظیفه مباشرت یا حسابدهی مدیران نیز هستند. صورهای مالی نتایج وظیفه مباشرت مدیریت یا حسابدهی آن‌ها را در قبال منابعی که در اختیارشان قرار گرفته، منعکس می‌کند (کمیته فنی سازمان حسابرسی، ۱۳۸۶).

سود گزارش شده، از جمله اطلاعات مالی مهمی است که در هنگام تصمیم‌گیری از سوی افراد در نظر گرفته می‌شود. تحلیل‌گران مالی عموماً سود گزارش شده را به عنوان عامل

-
1. World com & Enron
 2. Parmalat
 3. Ahold
 4. Gescartera
 5. BBVA
 6. Corporate Governance

برجسته ای در بررسی‌ها و قضاوت‌های خود مدنظر قرار می‌دهند. همچنین، سرمایه‌گذاران برای تصمیمات سرمایه‌گذاری خود بر اطلاعات مالی مندرج در صورت‌های مالی واحدهای اقتصادی، به ویژه سود گزارش شده اتکا می‌کنند (ونوس و همکاران، ۱۳۸۵). مدیریت سود یکی از عوامل مخدوش‌کننده کیفیت گزارشگری مالی محسوب می‌شود که همه ذی‌نفعان شرکت به آن توجه دارند. زیرا هرگونه مداخله که صنعت گزارش سود را تحریف کند، بر تصمیم‌گیری کاربران اثر دارد (زنگین و اوزکان، ۲۰۱۰). یکی از تغییراتی که در سال‌های اخیر در کشورهای پیشرفته رخ داده‌است، استفاده از کمیته حسابرسی در شرکت‌هاست. این کمیته‌ها به‌عنوان عامل نظارت بر فرآیند گزارشگری مالی عمل می‌کنند.

در کشورهای پیشرو، کمیته حسابرسی در شرکت‌ها تبدیل به ابزار مهمی شده‌است تا قابلیت اعتماد روند گزارشگری مالی را نظارت کند. کمیته حسابرسی به‌عنوان عاملی تعیین‌کننده در روند گزارشگری مالی عمل می‌کند. کمیته‌های حسابرسی اثربخش، موجب افزایش اعتبار صورت‌های مالی حسابرسی شده سالانه می‌شوند و اعضای آن با هیأت مدیره که مسئول حفظ منافع سهام‌داران است، همکاری کرده و در امر نظارت بر کیفیت و مطلوبیت صورت‌های مالی، حسابداری، حسابرسی و فرآیند گزارشگری مالی، به مدیریت در ایفای مسئولیت‌های خود یاری می‌رسانند (حساس‌یگانه و حسینی‌بهشتیان، ۱۳۸۱).

برای کمیته حسابرسی می‌توان چندین ویژگی از قبیل استقلال، تخصص، تلاش، اندازه، دوره تصدی و اثربخشی که می‌تواند بر بهبود فرآیند گزارشگری مالی موثر واقع شود را برشمرد. استقلال کمیته حسابرسی اغلب به عنوان ویژگی ضروری تأثیرگذار بر اثربخشی کمیته حسابرسی در فرآیند نظارت بر گزارشگری مالی در نظر گرفته می‌شود. تخصص و مهارت اعضای کمیته حسابرسی با اثربخشی کمیته حسابرسی رابطه تنگاتنگی دارد. تلاش کمیته حسابرسی در انجام وظایف و ویژگی دیگری است که با چندین شاخص بکار می‌رود. متداول‌ترین این شاخص‌ها تعداد جلسات کمیته در سال است (تختائی و همکاران، ۱۳۹۰).

یک شرکت می‌تواند در عوض حداکثرسازی ثروت سهام‌داران به شیوه حداکثرسازی منافع شخصی مدیریت اداره شود. افزایش سود، مدیریت سود را به سمت فرصت‌طلبی با توجه به انتخاب حسابداری راهنمایی می‌کند. در حالی که کاهش سود، تعدیل حسابداری سهام‌داران را با در نظر گرفتن ارزش شرکت منقوص می‌کند (ولامینک و سارنز، ۲۰۱۳).

با توجه به مطالب فوق نقش کمیته حسابرسی در ایجاد کنترل‌های اساسی در یک شرکت ضروری است. بنابراین موضوع پژوهش به دلایل زیر می‌تواند حائز اهمیت فراوان باشد، کمیته حسابرسی به عنوان یک رکن نظارتی بر محتوای صورت‌های مالی تأثیرگذار است. همچنین بر

اساس نظر پینکاس و راجگوپال (۲۰۰۲) وظیفه اصلی کمیته حسابرسی بررسی اطلاعات مالی و کنترل رفتار مدیریت در امور جاری است. موارد فوق بر کیفیت گزارشگری مالی اثرگذار است. بنابراین رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و کیفیت صورت‌های مالی از این نظر قابل بررسی و حائز اهمیت است. بر اساس پژوهش‌های مرتبط با کیفیت گزارشگری مالی، کیفیت گزارشگری مالی بر تصمیمات سرمایه‌گذاران اثرگذار است. در نتیجه بررسی رابطه فوق می‌تواند اهمیت ویژگی‌های کمیته حسابرسی را از دیدگاه تصمیمات سرمایه‌گذاری تبیین کند.

در پژوهش‌های پیشین داخلی به بررسی یکی از ویژگی‌های کمیته حسابرسی مثل استقلال اعضا بر کیفیت گزارشگری مالی پرداخته شده است یا به بررسی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر پیش‌بینی سود پرداخته شده است در برخی پژوهش‌های دیگر هم به بررسی کیفیت حسابرسی بر مدیریت سود پرداخته شده است، اما در این پژوهش از متغیر مدیریت سود برای بررسی کیفیت گزارشگری مالی استفاده شده است و تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی (استقلال اعضا، تخصص اعضا، سابقه مدیریت اعضا و تعداد اعضای کمیته حسابرسی) بر مدیریت سود مورد بررسی قرار گرفته است.

مبانی نظری

پشتوانه تشکیل کمیته حسابرسی را می‌توان در نظریه نمایندگی مشاهده کرد. بر اساس نظریه نمایندگی، سهامداران و بستانکاران درصدد کسب حداکثر سودمندی از مدیران هستند که به عنوان نماینده آن‌ها انجام وظیفه می‌کنند (فوگارتی و کالبرز، ۱۹۹۸). نقش اصلی کمیته حسابرسی شرکت‌ها نظارت بر کیفیت گزارشگری مالی است. با وجود اینکه کمیته حسابرسی قابل اتکاترین حفاظت‌ها را از منافع عمومی ارائه می‌کند اما بررسی‌ها پیرامون کمیته حسابرسی هم تنوع بسیار زیادی را در تخصص و مهارت اعضای کمیته حسابرسی و هم نبود تجربه و تخصص مالی کافی بسیاری از اعضای کمیته را در زمینه امور مالی و حسابداری نشان می‌دهد. افزایش تعداد مدیران دارای تخصص مالی به عنوان یکی از ویژگی‌های برجسته در کمیته حسابرسی است (دیویدسان و همکاران، ۲۰۰۴).

یکی از مسئولیت‌های اصلی کمیته حسابرسی شرکت، بررسی چالش‌های عمده صورت‌های مالی و قضاوت‌های ایجاد شده در زمینه تهیه صورت‌های مالی، گزارش‌های میان دوره‌ای و بیانیه‌های رسمی مربوطه است. نوشتارهای دانشگاهی و اعلامیه‌های اخیر راهبری شرکتی نقش حیاتی کمیته‌های حسابرسی را در گزارشگری مالی شناسایی کرده است. در سال ۱۹۹۲ کارگروه

کادبری^۱ در بریتانیا کمیته حسابرسی را به عنوان سازوکاری مرکزی برای اطمینان از گزارشگری مطلوب کنترل داخلی مورد تأکید قرار داد. در سال ۱۹۹۹ در ایالات متحده کمیته ریون بلو، به دنبال کمیسیون تردوی^۲ (۱۹۸۷) توصیه‌های خاصی در مورد چگونگی بهبود اثربخشی کمیته حسابرسی بیان کرد.

این پژوهش تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی را بر بهبود کیفیت صورت‌های مالی مورد بررسی قرار می‌دهد. هدف این پژوهش این است تا ویژگی‌های کمیته حسابرسی و رابطه آن‌ها را با کیفیت صورت‌های مالی مورد مطالعه قرار دهد. نقش اصلی کمیته حسابرسی شرکت‌ها نظارت بر کیفیت صورت‌های مالی شرکت است. با وجود اینکه کمیته حسابرسی قابل اتکاترین حفاظت‌ها را از منافع عمومی ارائه می‌کند، بررسی‌ها و مطالعات پیشین پیرامون کمیته حسابرسی تنوع بسیار زیادی را در اثر تخصص و مهارت کمیته حسابرسی بر مدیریت سود نشان می‌دهد. انواع مختلف ویژگی‌های کمیته حسابرسی در مطالعات پیشین در خصوص رابطه با مدیریت سود مورد بررسی و آزمون قرار گرفته‌اند. عموماً بیش‌تر این ویژگی‌ها استقلال، تخصص، فعالیت و اندازه کمیته حسابرسی بوده‌اند. در چندین مطالعه پیشین مشاهده شده‌است که استقلال کمیته حسابرسی با معیارهای مدیریت سود به طور قابل ملاحظه‌ای ارتباط داشته‌است. همچنین چندین مطالعه به ارتباط معنی‌داری بین تخصص کمیته حسابرسی، مدیریت سود پی برده‌اند. آن‌ها دریافته‌اند که ارتباطی منفی بین وجود متخصص مالی در کمیته حسابرسی و مدیریت سود وجود دارد. طبق مطالعات گذشته، بین فعالیت کمیته حسابرسی و مدیریت سود ارتباط وجود دارد.

در این پژوهش از مدیریت سود برای اندازه‌گیری کیفیت صورت‌های مالی استفاده شده‌است که این مدیریت سود با ارقام تعهدی در رابطه است به هر حال ارقام تعهدی اختیاری ابزار مناسبی برای مدیریت سود به شمار می‌روند. همانطور که گفته شد در ادبیات تحقیقی مدیریت سود، ارقام تعهدی تفاوت عایدات (سود خالص) و جریان‌های نقدی حاصل از عملیات است با توجه به پژوهش‌های انجام شده، به نظر می‌رسد که باید از طریق اقداماتی از قبیل افزایش استقلال کمیته حسابرسی، وجود افرادی با تخصص مالی و حسابداری و حسابرسی و با سوابق مدیریتی بالا در کمیته حسابرسی می‌توان کیفیت گزارشگری مالی را بهبود بخشید.

1. Cadbury

2. Treadway

مروری بر پژوهش‌های پیشین

ابدوکادیر (۲۰۱۲) در پژوهشی با عنوان "ویژگی‌های کمیته حسابرسی و کیفیت گزارش‌های مالی" دریافت که که استقلال و تخصص کمیته حسابرسی ارتباط معناداری با بهبود کیفیت گزارشات مالی دارد. کمیته حسابرسی بین چهار تا پنج جلسه در سال و اندازه آن شامل پنج عضو است. همچنین نتایج نشان داد که هفتاد درصد از شرکت‌های نمونه از غیر از چهار حسابرسان ارشد استخدام می‌کنند.

نتایج پژوهش ولامینک و سارنس (۲۰۱۳) با عنوان "ارتباط بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و کیفیت صورت‌های مالی" با توجه به ضرایب همبستگی پیرسون و اسپیرمن دو همبستگی معنی‌دار بین متغیر وابسته و متغیرهای مستقل یافت شد اول اینکه یک همبستگی منفی و معنی‌دار بین ارقام تعهدی اختیاری و تناسب اعضای مستقل در کمیته حسابرسی مشاهده شد. دوم اینکه یک همبستگی منفی و معنی‌دار بین ارقام تعهدی اختیاری و تناسب اعضای کمیته حسابرسی یافت شد که دارای بیش از سه سال سابقه مدیریت در سایر شرکت‌ها بودند. علاوه بر این همبستگی‌های معنی‌دار بین متغیرهای مستقل یافت شد مثلاً همبستگی‌های مثبت و معنی‌دار بین اندازه شرکت، تعداد جلسات و استخدام یکی از چهار حسابرس اصلی وجود دارد می‌توان همچنین مشاهده کرد که شرکت‌های بزرگ‌تر که دارای تعداد اعضای کمیته حسابرسی بیش‌تری بودند تعداد جلسات بالاتری داشتند.

آبرناتی و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان "ارتباط بین ویژگی‌های کارشناسان حسابداری کمیته حسابرسی، جایگاه کمیته حسابرسی، گزارشگری مالی به موقع مالی از سهامداران" نتیجه گرفتند که ۱- تخصص مالی در کمیته حسابرسی به بهبود گزارشگری به موقع کمک می‌کند. ۲- تخصص مالی حسابداری موجب افزایش اثربخشی کمیته حسابرسی می‌شود.

هیشام کامل و همکاران (۲۰۱۴) در مقاله خود با عنوان "اثر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر افشای داوطلبانه شرکت" اثر تعداد جلسات و تخصص اعضای کمیته را بر افشای داوطلبانه بررسی کردند. نمونه ۱۴۶ شرکت مالزیایی بودند. نتایج نشان داد ارتباط معناداری بین تعداد جلسات و تخصص اعضای کمیته حسابرسی با افشای داوطلبانه شرکت وجود ندارد.

نتایج مقاله چاربل و همکاران (۲۰۱۴) با عنوان "کمیته حسابرسی و بحران مالی در زمینه شرق میانه" نشان داد که بحران مالی در بانک‌ها رابطه منفی و معناداری با تعداد جلسات کمیته حسابرسی دارد و کمیته حسابرسی با جلسات مکرر قادر به کمک به اعضای کمیته حسابرسی برای اطمینان از یکپارچگی گزارشگری مالی، برای نظارت بهتر و به طور مؤثر عملیات است.

نتایج پژوهش آسمن و کاماردین (۲۰۱۵) با عنوان "تأثیر کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی بر جلوگیری از مدیریت سود" نشان می‌دهد که کمیته حسابرسی (استقلال اعضا، اندازه کمیته و تخصص مالی) و کیفیت حسابرسی (دوره تصدی - هزینه حسابرسی) دستکاری صورت‌های مالی از طریق ارقام تعهدی را کاهش می‌دهد.

نتایج مقاله علوی طبری و عصابخش (۱۳۸۹) با عنوان "نقش کمیته حسابرسی و بررسی موانع ایجاد و به کارگیری آن در ایران" نشان داد که ایجاد و به کارگیری کمیته حسابرسی در پیشگیری از وقوع اعمال خلاف غیرقانونی، بهبود فرآیند گزارشگری مالی و همچنین ارائه اطلاعات و گزارش‌های مالی شفاف و قابل اتکا موثر است. همچنین نبود آشنایی واحدهای اقتصادی ایران با این کمیته، تمرکزگرایی این مدیران ایرانی و نبودن الزامات قانونی از سوی بورس اوراق بهادار ایران، از جمله عوامل عدم ایجاد و به کارگیری کمیته حسابرسی است.

نتایج مقاله اعتمادی و شفاخیبری (۱۳۹۰) با عنوان "تأثیر جریان‌های نقد آزاد بر مدیریت سود و نقش کمیته حسابرسی در آن گزارشگری مالی به موقع" نشان داد که رابطه معنادار مستقیمی بین مدیریت سود و جریان‌های نقد آزاد وجود دارد. به عبارتی جریان‌های نقد آزاد شرکت‌ها می‌تواند محرکی برای مدیریت سود تلقی شود همچنین یافت شد که شرکت‌هایی که دارای کمیته حسابرسی هستند مدیریت سود بهتری نسبت به سایر شرکت‌ها دارند و همچنین به بررسی رابطه کمیته حسابرسی و جریان‌های نقد آزاد و متغیرهای کنترلی پرداختند که رابطه معناداری بین کمیته حسابرسی و جریان‌های نقد آزاد با مدیریت سود یافت نشد اما بین جریان‌های نقد آزاد، اندازه شرکت و کل ارقام تعهدی رابطه معنادار مستقیمی وجود دارد. شواهد نشان می‌دهد کمیته حسابرسی عمل مدیریت سود را کاهش می‌دهد. کمیته حسابرسی با تحت فشار قرار دادن مدیران در اداره مدیریت سود موثرند.

مهرانی و صفرزاده (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان "تأثیر ویژگی‌های راهبری شرکتی بر کیفیت سود پیش‌بینی شده به وسیله مدیریت شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران" دریافتند که متغیرهای راهبری شرکتی تأثیری بر کیفیت سود پیش‌بینی شده به وسیله مدیریت شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران ندارد. در تحقیق خود بیان کردند که راهبری شرکت‌ها با معیارهای کیفیت ارقام تعهدی، پایداری سود، هموارسازی سود ارتباط منفی و معنادار و با معیارهای توان پیش‌بینی سود و به موقع بودن سود، ارتباط مثبت معناداری دارد اما با معیارهای ارتباط ارزشی سود ارتباط معناداری ندارد؛ به عبارت دیگر، رابطه بین کیفیت سود و راهبری شرکت‌های تک بعدی نیست. به همین دلیل، نمی‌توان یکی از دو فرضیه رقیب یعنی نظارت یا اطمینان را پذیرفت.

نونهال‌نهر و همکاران (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان "ارزیابی تأثیر کیفیت حسابرس بر مدیریت سود در شرکت‌های تازه پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران" به بررسی تعداد ۵۰ شرکت تازه پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۹ پرداختند. نتایج حاصل از پژوهش بدون در نظر گرفتن متغیرهای کنترلی بیانگر این مطلب است که مؤسسات حسابرسی بزرگ‌تر و دوره تصدی طولانی‌تر حسابرس بر مدیریت سود در شرکت‌های تازه پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر منفی دارند. ولی با افزودن متغیرهای کنترلی نتایج نشان دهنده عدم تأثیر مؤسسات حسابرسی بزرگ‌تر بر مدیریت سود و تأثیر منفی دوره تصدی طولانی‌تر حسابرس بر مدیریت سود در شرکت‌های تازه پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد.

نتایج پژوهش مهدوی و همکاران (۱۳۹۲) با عنوان "تأثیر ویژگی‌های راهبری شرکتی بر کیفیت سود پیش‌بینی شده به وسیله مدیریت شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران" نشان داد که متغیرهای راهبری شرکتی تأثیری بر کیفیت سود پیش‌بینی شده به وسیله مدیریت شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران ندارد.

بذرافشان و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان "عنوان فراتحلیل (متاآنالیز) استقلال کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی" دریافتند که رابطه معناداری بین استقلال کمیته حسابرسی و مدیریت سود و امتیاز کیفیت وجود ندارد در حالیکه در مقابل رابطه معناداری بین استقلال کمیته حسابرسی با کیفیت اقلام تعهدی، بازده غیرعادی و تجدید ارائه و تقلب وجود دارد.

جامعی و رستمیان (۱۳۹۵) در پژوهشی به بررسی تأثیر تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر ویژگی‌های سود پیش‌بینی شده پرداختند. در این پژوهش آن‌ها از داده‌های ۹۵ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران که کمیته حسابرسی دارند، استفاده کرده‌اند. شواهد نشان می‌دهد، تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی با صحت پیش‌بینی سود رابطه مثبت دارد. به بیان دیگر می‌توان گفت وجود اعضای با تخصص مالی در کمیته حسابرسی کیفیت گزارشگری مالی را افزایش می‌دهد و اطلاعات قابل اتکاتری در اختیار مدیریت قرار می‌گیرد و پیش‌بینی سود با دقت بیشتری برآورد می‌شود. همچنین نتایج نشان داد که تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی با پراکندگی پیش‌بینی‌های سود ارتباطی منفی دارد.

فرضیه‌های پژوهش

با توجه به مبانی نظری و پیشینه موضوع، فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر می‌باشند:

فرضیه اول: بین استقلال اعضای کمیته حسابرسی و مدیریت سود ارتباط منفی و معناداری وجود دارد.

فرضیه دوم: بین نسبت اعضای دارای تخصص حسابداری و حسابرسی در کمیته حسابرسی و مدیریت سود ارتباط منفی و معناداری وجود دارد.

فرضیه سوم: بین نسبت اعضای کمیته حسابرسی با بیش از سه سال سابقه مدیریت در سایر شرکت‌ها و مدیریت سود ارتباط منفی معناداری وجود دارد.

فرضیه چهارم: بین تعداد اعضای کمیته حسابرسی و مدیریت سود ارتباط منفی معناداری وجود دارد.

تیین و اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته

متغیر وابسته در این پژوهش مدیریت سود (DA) است. که به صورت زیر محاسبه می‌شود.

$$DA_t = Earnings - Cash Flows = TA_t - NDA_t$$

که در آن:

$$DA_t = \text{اقلام تعهدی اختیاری برای سال } t$$

$$TA_t = \text{کل اقلام تعهدی برای سال } t$$

$$NDA_t = \text{اقلام تعهدی غیراختیاری برای سال } t$$

TA_t را به صورت زیر محاسبه می‌کنیم:

$$TA_t = \Delta STA_t - \Delta CASH_t - \Delta STL_t + \Delta STD_t - Amort_t$$

که در آن:

$$\Delta STA_t = \text{تغییرات دارایی‌های جاری از سال } t-1 \text{ تا } t$$

$$\Delta CASH_t = \text{تغییرات وجه نقد از سال } t-1 \text{ تا } t$$

$$\Delta STL_t = \text{تغییرات تعهدات کوتاه مدت از سال } t-1 \text{ تا } t$$

$$\Delta STD_t = \text{تغییرات بدهی‌های جاری از سال } t-1 \text{ تا } t$$

$$Amort_t = \text{استهلاک برای سال } t$$

NDA را به صورت زیر محاسبه می‌کنیم

$$\frac{TA_{i,t}}{A_{i,t-1}} = \alpha \left(\frac{1}{A_{i,t-1}} \right) + \beta_1 \left(\frac{\Delta REV_{i,t}}{A_{i,t-1}} \right) + \beta_2 \left(\frac{\Delta FA}{A_{i,t-1}} \right) + \varepsilon_{i,t}$$

$$NDA = \alpha e \left(\frac{1}{A_{i,t-1}} \right) + \beta e 1 \left(\frac{\Delta REV_{i,t} - \Delta REC_{i,t}}{A_{i,t-1}} \right) + \beta e 2 \left(\frac{\Delta AFA}{A_{i,t-1}} \right) + \varepsilon_{i,t}$$

که در آن:

$A_{i,t-1}$ = کل دارایی‌ها برای شرکت i بین سال‌های $t-1$ و t

$\Delta REV_{i,t}$ = تغییرات درآمد فروش خالص برای شرکت i بین سال‌های $t-1$ و t

$\Delta REC_{i,t}$ = تغییرات حساب‌ها و اسناد دریافتی تجاری برای شرکت i بین سال‌های $t-1$ و t

ΔAFA = تغییرات دارایی‌های ثابت برای شرکت i بین سال‌های $t-1$ و t

$\varepsilon_{i,t}$ = خطای شرکت i در سال t

متغیر مستقل

متغیرهای مستقل به شرح زیر می‌باشند که اطلاعات مربوطه باتوجه به اطلاعیه‌هایی که سازمان بورس در ارتباط با مشخصات اعضای جدید کمیته حسابرسی و بالاترین مقام مالی شرکت منتشر می‌کند، از سایت کدال استخراج می‌شوند.

ACind: نسبت اعضای مستقل (غیرموظف) کمیته حسابرسی به کل اعضا.

ACacc: نسبت اعضای دارای تخصص حسابداری و حسابرسی (مدیرک دانشگاهی مرتبط به رشته‌های حسابداری و مالی) به کل اعضا در کمیته حسابرسی.

ACsize: تعداد اعضای کمیته حسابرسی.

ACdir: نسبت تعداد اعضای با بیش از سه سال سابقه مدیریت در سایر شرکت‌ها به کل اعضا.

متغیرهای کنترلی

جدای از متغیرهای مستقل ذکر شده، سایر عوامل ممکن است بر روی سطح مدیریت سود و نهایتاً بر روی کیفیت صورت‌های مالی اثرگذار باشند. در این پژوهش سه متغیر کنترل وجود دارد که عبارتند از:

SIZE: اندازه شرکت که به دلیل تأثیر بر روی سطح مدیریت سود در این مطالعه گنجانده می‌شود و برابر با لگاریتم طبیعی کل دارایی‌ها است.

ROA: بازده دارایی‌هاست که به عنوان شاخص عملکرد مالی در نظر گرفته می‌شود و برابر است با نسبت سود عملیاتی به متوسط دارایی‌ها.

LEV: نسبت اهرمی است که به عنوان شاخص مالی شرکت‌هاست و برابر است با نسبت کل بدهی‌ها به کل دارایی‌ها.

مدل آزمون فرضیه‌ها

برای آزمون فرضیه‌های مذکور از مدل رگرسیون داده‌های ترکیبی^۱ برای یک دوره دو ساله استفاده می‌شود. و تحلیل آماری بر اساس ضرایب و معنادار بودن متغیرها در مدل برآورد شده انجام پذیرفته می‌شود. آزمون فرضیه‌ها از طریق مدل زیر انجام می‌گردد:

$$DA_{i,t} = \alpha + \beta_1 ACind_{i,t} + \beta_2 ACacc_{i,t} + \beta_3 ACdir_{i,t} + \beta_4 ACsize_{i,t} + \beta_5 SIZE_{i,t} + \beta_6 ROA_{i,t} + \beta_7 LEV_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

که هر یک از متغیرهای مدل در بالا توضیح داده شده است.

روش پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف، بنیادی-تجربی، از لحاظ ماهیت، همبستگی و از لحاظ نوع داده‌ها اسنادی است. داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز عمدتاً از طریق صورت‌های مالی حسابرسی شده و نرم‌افزار تدبیرپرداز جمع‌آوری شده‌اند. داده‌ها به وسیله نرم‌افزار اکسل ۲۰۱۰ آماده و سپس تجزیه و تحلیل با استفاده از نرم‌افزار ایویوز ۸ انجام شده است.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری در این پژوهش شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره ۲ ساله طی سال‌های ۱۳۹۲، ۱۳۹۳ هستند که دارای ویژگی‌های زیر باشند:

۱. شرکت دارای کمیته حسابرسی باشد.
۲. جزء مؤسسه‌های مالی مثل شرکت‌های بیمه، بانک‌ها و سایر مؤسسه‌های مالی نباشند.
۳. اطلاعات آن‌ها در دسترس باشد.
۴. پایان سال مالی آن‌ها ۲۹ اسفند هر سال باشد، به منظور قابلیت مقایسه متغیرهای مالی شرکت‌های نمونه، بایستی این متغیرها مبتنی بر گزارش‌های مالی همزمان باشند، لذا نمونه از شرکت‌هایی که سال مالی آن‌ها ۲۹ اسفند هر سال است انتخاب می‌گردد.
۵. شرکت‌ها جزء شرکت‌های فعال بورس بوده یا حداقل در این دوره زمانی فعال باشند.

تجزیه و تحلیل توصیفی داده‌ها

در ابتدا آمار توصیفی داده‌های تحت مطالعه محاسبه شده است. جدول ۱ آمار توصیفی متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد که شامل اطلاعات مربوط به میانگین، میانه، بیشینه، کمینه و انحراف معیار است.

جدول ۱: آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار	شاخص چولگی	شاخص کشیدگی	مجموع مجذور خطاها
اقدام تعهدی اختیاری	۴۷۹۸۸۹/۶	۴۱۵۳۸/۵۰	۳۰۲۳۲۰۹۲	-۸۷۶۸۸۶۳	۲۹۲۴۴۵۹	۶/۲۷۱	۵۹/۴۵۵	۲/۰۶۰
نسبت اعضای مستقل (غیرموظف) کمیته حسابرسی به کل اعضا	۰/۷۱۰	۰/۶۶۰	۱/۰۰۰	۰/۳۳۰	۰/۱۳۷	۱/۲۴۶	۴/۱۷۷	۴/۵۰۰
نسبت اعضای دارای تخصص حسابداری و حسابرسی	۰/۶۵۲	۰/۶۶۰	۳/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۳۴۵	۲/۲۸۰	۱۹/۰۰۷	۲۸/۷۰۴
تعداد اعضای کمیته حسابرسی	۳/۱۹۴	۳/۰۰۰	۵/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۶۳۷	۱/۹۳۱	۷/۶۵۸	۹۷/۸۷۱
نسبت تعداد اعضای با بیش از سه سال سابقه مدیریت در سایر شرکت‌ها به کل اعضا	۰/۸۱۳	۱/۰۰۰	۳/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۳۴۷	۱/۳۹۰	۱۴/۵۵۲	۲۹/۰۳۶
اندازه شرکت	۶/۲۷۰	۶/۱۱۵	۸/۰۶۰	۴/۷۱۰	۰/۷۲۸	۰/۵۶۸	۲/۵۰۲	۱۲۷/۷۳۸
بازده دارایی	۰/۲۲۰	۰/۱۹۰	۰/۸۲۰	-۰/۱۵۰	۰/۱۹۰	-۰/۸۲۲	۳/۵۳۲	۸/۷۵۶
نسبت اهرمی	۰/۵۳۹	۰/۵۲۰	۰/۷۰۰	۰/۰۷۰	۰/۲۲۵	-۰/۴۹۷	۴/۸۸۴	۱۲/۱۷۲

منبع: یافته‌های پژوهش

اصلی‌ترین شاخص مرکزی، میانگین است که نشان‌دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است و شاخص خوبی برای نشان دادن مرکزیت داده‌هاست (آذر و مؤمنی، ۱۳۷۷). اما همانطور که در جدول ۱ می‌بینید برابر بودن تقریبی میانه و میانگین به این معناست که این داده‌ها تقریباً دارای توزیع نرمال هستند پس همانطور که در جدول ۱ مشخص است میانگین برای متغیر تعداد اعضای کمیته حسابرسی ۳/۱۹۴ است که نشان می‌دهد بیش‌تر داده‌ها حول این نقطه متمرکز یافته‌اند. میانه یکی دیگر از شاخص‌های مرکزی است که وضعیت جامعه را نشان می‌دهد. همانطور که مشاهده می‌شود میانه متغیر تعداد اعضای کمیته حسابرسی برابر با ۳/۰۰۰ می‌باشد که نشان می‌دهد نیمی از داده‌ها کم‌تر از این مقدار و نیمی دیگر بیش‌تر از این مقدار هستند. نکته مهمی که از مقایسه میانگین و میانه می‌توان استنباط کرد، موضوع نرمال بودن داده‌هاست

اگر مقادیر میانه و میانگین بهم نزدیک باشند می‌توان بیان کرد که متغیرهای پژوهش از توزیع آماری مناسب برخوردار هستند.

آزمون انتخاب نوع داده‌های ترکیبی (F لیمر و هاسمن)

داده‌های این پژوهش از نوع داده‌های ترکیبی هستند. به منظور انتخاب بین روش تلفیقی و تابلویی در برآورد مدل، از آزمون اف لیمر بر حسب زمان استفاده شده است. بر اساس نتایج استفاده از آزمون اف لیمر، مشاهداتی که احتمال آزمون آن‌ها بیشتر از ۰/۰۵ باشد از روش تلفیقی استفاده می‌شود و برای مشاهداتی که احتمال آزمون آن‌ها کمتر از ۰/۰۵ باشد برای تخمین مدل از روش تابلویی استفاده می‌شود. روش تابلویی خود با استفاده از دو مدل اثرات ثابت و اثرات تصادفی می‌تواند انجام گیرد.

برای تعیین اینکه از کدام مدل استفاده شود از آزمون هاسمن بر حسب زمان استفاده شده است. مشاهداتی که احتمال آزمون آن‌ها کمتر از ۰/۰۵ است از مدل اثرات ثابت و مشاهداتی که احتمال آزمون آن‌ها بیش‌تر از ۰/۰۵ باشد از آزمون مدل اثرات تصادفی برای تخمین مدل استفاده می‌شود. در مدل اثرات ثابت همبستگی وجود دارد ولی در مدل اثرات تصادفی، همبستگی وجود ندارد. از طرف دیگر در مدل اثرات ثابت، تخمین β را بر اساس رگرسیون درون گروهی به دست می‌آوریم که در واقع به صورت انحراف از میانگین گروه‌ها بوده و اثرات فردی حذف می‌شود. بر اساس ایده فوق، آزمون هاسمن (۱۹۷۸) ارائه شده است که به صورت فرضیه $H_0: E(u_i X_{it}) = 0$ مطرح می‌شود که بیانگر آن است که اثرات تصادفی برقرار است و در غیر اینصورت با اثرات ثابت برقرار است (سوری، ۱۳۹۴). نتایج آزمون‌های انجام شده در خصوص مدل این پژوهش به شرح جدول زیر است.

جدول ۲: نتایج آزمون اف لیمر و هاسمن

مدل	آزمون اف لیمر			آزمون هاسمن		
	آماره	احتمال	نتیجه	آماره	احتمال	نتیجه
مدل ۱	۳.۲۹	۰/۰۰۱۳	تابلویی	۲۳/۴۷	۰/۰۰۰	اثرات ثابت

منبع: یافته‌های پژوهش

یافته‌های پژوهش

فرضیه اول این پژوهش به این صورت بیان شده است: "نسبت اعضای مستقل کمیته حسابداری و حسابرسی در کمیته حسابداری و حسابرسی مدیریت سود را کاهش می‌دهد." که با توجه به نتایج نرم‌افزار ایویوز ۸ که در جدول ۳ دیده می‌شود، این متغیر دارای ضریب منفی است یعنی نسبت اعضای مستقل کمیته حسابداری و حسابرسی با مدیریت سود رابطه منفی دارد و باعث کاهش آن می‌شود اما چون آماره t برای ضریب متغیر نسبت اعضای مستقل کمیته حسابداری و حسابرسی دارای مقدار $|t| < 2$ است و همچنین درصد احتمال $0/059$ است و این بدان معناست که ضریب آن در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار نیست اما چون ضریب متغیر مستقل (نسبت اعضای مستقل کمیته حسابداری و حسابرسی) در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار نیست پس این فرضیه تأیید نمی‌شود یعنی نسبت اعضای مستقل کمیته حسابداری و حسابرسی بر روی مدیریت سود اثر نمی‌گذارد.

فرضیه دوم این پژوهش به این صورت بیان شده است: "نسبت اعضای دارای تخصص حسابداری و حسابرسی در کمیته حسابداری و حسابرسی مدیریت سود را کاهش می‌دهد." که با توجه به نتایج نرم‌افزار ایویوز ۸ که در جدول ۳ دیده می‌شود که این متغیر دارای ضریب منفی است یعنی نسبت اعضای دارای تخصص حسابداری و حسابرسی در کمیته حسابداری و حسابرسی با مدیریت سود رابطه منفی دارد و باعث کاهش آن می‌شود، اما چون آماره t برای ضریب متغیر نسبت اعضای دارای تخصص حسابداری و حسابرسی در کمیته حسابداری و حسابرسی دارای مقدار $|t| \leq 2$ است و همچنین درصد احتمال $0/280$ است و این بدان معناست که ضریب آن در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار نیست پس این فرضیه تأیید نمی‌شود یعنی نسبت اعضای دارای تخصص حسابداری و حسابرسی در کمیته حسابداری و حسابرسی بر روی مدیریت سود اثر نمی‌گذارد.

فرضیه سوم این پژوهش به این صورت بیان شده است: "نسبت اعضای با بیش از سه سال سابقه مدیریت در سایر شرکت‌ها مدیریت سود را کاهش می‌دهد." که با توجه به نتایج نرم‌افزار ایویوز ۸ که در جدول ۳ دیده می‌شود که این متغیر دارای ضریب منفی است یعنی نسبت اعضای با بیش از سه سال سابقه مدیریت در سایر شرکت‌ها با مدیریت سود رابطه منفی دارد و باعث کاهش آن می‌شود اما چون آماره t برای ضریب متغیر نسبت اعضای با بیش از سه سال سابقه مدیریت در سایر شرکت‌ها دارای مقدار $|t| \leq 2$ است و همچنین درصد احتمال $0/367$ است و این بدان معناست که ضریب آن در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار نیست پس این فرضیه تأیید نمی‌شود یعنی نسبت اعضای با بیش از سه سال سابقه مدیریت در سایر شرکت‌ها بر روی مدیریت سود اثر نمی‌گذارد.

فرضیه چهارم این پژوهش به این صورت بیان شده است: "تعداد اعضای کمیته حسابرسی مدیریت سود را کاهش می‌دهد." که با توجه به نتایج نرم‌افزار ایویوز ۸ که در جدول ۳ دیده می‌شود که این متغیر دارای ضریب منفی است یعنی تعداد اعضای مستقل کمیته حسابرسی با مدیریت سود رابطه منفی دارد و باعث کاهش آن می‌شود اما چون آماره t برای ضریب متغیر "تعداد اعضای کمیته حسابرسی دارای مقدار $|t| \leq 2$ است و همچنین درصد احتمال $0/367$ است و این بدان معناست که ضریب آن در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار نیست پس این فرضیه تأیید نمی‌شود یعنی تعداد اعضای کمیته حسابرسی بر روی مدیریت سود اثر نمی‌گذارد.

جدول ۳: نتایج مدل با استفاده از نرم‌افزار ایویوز ۸

متغیرها	ضرایب	انحراف معیار	آماره t	درصد احتمال
مبدأ	۱۳۴۲۲۶۳۹/۰۰۰	۸۱۶۳۹۱۴/۰۰۰	۱/۶۴۴	۰/۱۰۳
نسبت اعضای مستقل کمیته حسابرسی به کل اعضا	-۱۹۱۴۱۹۲/۰۰۰	۱۰۰۴۸۷۲/۰۰۰	-۱/۹۰۵	۰/۰۵۹۳
نسبت اعضای دارای تخصص حسابداری و حسابرسی	-۵۶۱۸۷۹/۷۰۰	۵۱۷۱۲۶/۵۰۰	-۱/۰۸۷	۰/۲۸۰
تعداد اعضای کمیته حسابرسی	-۱۶۹۱۵۱/۷۰۰	۲۹۳۴۵۴/۱۰۰	-۰/۵۷۶	۰/۵۶۶
نسبت تعداد اعضای با بیش از سه سال سابقه مدیریت در سایر شرکت‌ها به کل اعضا	-۴۷۸۷۶۵/۰۰۰	۵۲۸۴۹۶/۶۰۰	-۰/۹۰۶	۰/۳۶۷
اندازه شرکت	-۱۶۳۲۸۵۶/۰۰۰	۱۳۰۳۰۸۲/۰۰۰	-۱/۲۵۳	۰/۲۱۳
بازده دارایی	-۶۴۳۳۱/۴۸۰	۸۵۹۱۴۳/۷۰۰	-۰/۰۷۵	۰/۹۴۰
نسبت اهرمی	-۶۳۸۱۵/۵۵۰	۸۶۹۸۵۶/۸۰۰	-۰/۰۷۳	۰/۹۴۲
حداکثر تابع درستنمایی غیر مقید	-۲۵۴۴/۵۳۳	میانگین متغیر وابسته		۴۷۹۸۸۹/۶۰۰
انحراف معیار متغیر وابسته	۲۹۲۴۴۵۹/۰۰۰	آماره F		۲۳/۴۷۰
معیار اطلاعات آکاتیک	۳۰/۳۶۰	خطای استاندارد		۸۱۳۱۴۵/۲۰۰
معیار اطلاعات شوارتز	۳۲/۲۱۹	ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۹۲۳
معیار اطلاعات حنان کوئین	۳۱/۱۰۹	مجموع مربع انحرافات		۷/۴۷۰
دوربین واتسون	۲/۰۰۳	ضریب تعیین		۰/۹۶۴
درصد احتمال	۰/۰۰۰۰			

منبع: یافته‌های پژوهش

خلاصه نتایج آزمون فرضیه‌ها

خلاصه نتایج آزمون فرضیه‌ها در جدول ۴ آمده است.

جدول ۴: خلاصه نتایج آزمون فرضیه‌ها

نتیجه	عنوان فرضیه	فرضیه
تأیید نمی‌شود	نسبت اعضای مستقل کمیته حسابداری مدیریت سود را کاهش می‌دهد.	فرضیه اول
تأیید نمی‌شود	نسبت اعضای دارای تخصص حسابداری و حسابداری در کمیته حسابداری مدیریت سود را کاهش می‌دهد.	فرضیه دوم
تأیید نمی‌شود	نسبت اعضای با بیش از سه سال سابقه مدیریت در سایر شرکتها مدیریت سود را کاهش می‌دهد.	فرضیه سوم
تأیید نمی‌شود	تعداد اعضای کمیته حسابداری مدیریت سود را کاهش می‌دهد.	فرضیه چهارم

منبع: یافته‌های پژوهش

نتایج فرض کلاسیک

نتایج پنج فرض کلاسیک در زیر بیان می‌شود.

- فرض ۱: صفر بودن امید خطاها $E(u) = 0$

این فرض هرگز نقض نخواهد شد، چون یک جمله ثابت C در مدل وجود دارد.

- فرض ۲: نرمال بودن توزیع خطاها $u_t \sim N(0, \sigma^2)$

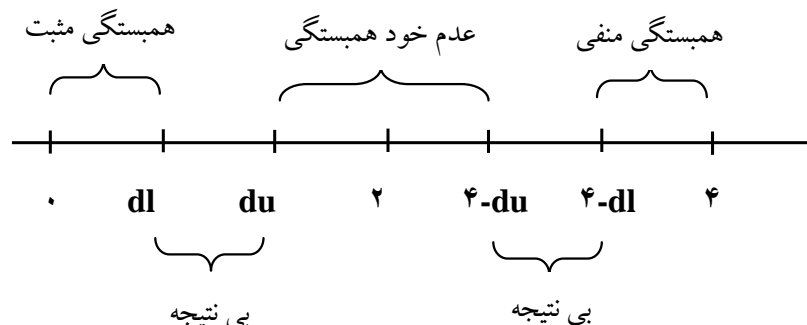
این فرض برقرار است چون اندازه نمونه به اندازه کافی بزرگ و سایر فروض برقرار هستند.

- فرض ۳: فرض همسانی واریانس

در خصوص بررسی وجود ناهمسانی واریانس بین باقیمانده‌ها از آزمون LR در استتار ۱۲ استفاده شده است. براین اساس جهت رفع ناهمسانی واریانس در مدل از مدل رگرسیونی GLS استفاده شده است.

- فرض ۴: فرض عدم وجود خودهمبستگی (همبستگی سریالی)

برای بررسی عدم وجود خودهمبستگی از آزمون دوربین واتسون (DW) استفاده شده است که همانطور از نتایج به دست آمده در این پژوهش مشخص است $DW=2/0.03$ است. پس این فرض تأیید می‌شود و خودهمبستگی (همبستگی سریالی) ندارد.

- فرض ۵: فرض عدم وجود هم‌خطی بودن

چون در این پژوهش از روش داده‌های ترکیبی (پنل) استفاده شده‌است پس این فرض تأیید می‌شود.

نتیجه‌گیری

کلیه فرضیه‌های این پژوهش که در ارتباط با تأثیر ویژگی‌های اعضای کمیته حسابرسی هیأت مدیره بر مدیریت سود بود در قلمرو پژوهش رد شد. این یافته مغایر با مبانی نظری اشاره شده است. که بیان می‌دارد در صورت انتصاب اعضای مستقل، دارای تخصص حسابداری و حسابرسی، دارای بیش از سه سال سابقه مدیریت در سایر شرکت‌ها و تعداد اعضای کمیته حسابرسی می‌تواند منجر به بهبود اثربخشی این کمیته و در نتیجه بهبود کیفیت گزارشگری مالی و کاهش مدیریت سود گردد، می‌باشد. به علاوه یافته‌های این پژوهش با یافته‌های پژوهش آسمن و کاماردین (۲۰۱۵)، ولامینک و سارنس (۲۰۱۳)، ابدو کادیر (۲۰۱۲) که سازگار با مبانی نظری اشاره شده بوده است، نمی‌باشد. دلیل ناسازگاری یافته‌های این پژوهش با مبانی نظری اشاره شده و یافته‌های پژوهش‌های پیشین را می‌توان بدین شرح بیان کرد: اولاً به دلیل سابقه اندک توسعه نظام‌های رسمی راهبری شرکتی، از جمله کمیته حسابرسی هیأت مدیره، در ایران نمایان شدن اثرات آن نسبت به کیفیت گزارشگری مالی احتمالاً نیاز به زمان بیش‌تری دارد؛ دوماً به دلیل سابقه اندک کمیته‌های حسابرسی و همچنین عدم استقرار کمیته حسابرسی در تعداد قابل توجهی از شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، دوره مطالعه و حجم نمونه دارای محدودیت بوده‌است. تکرار این پژوهش در آینده در قلمرو گسترده‌تر ممکن است منجر به کسب یافته‌هایی در تطبیق با مبانی نظری و پژوهش‌های پیشین شود. لذا کماکان می‌توان توجه

به آثار ویژگی‌های اعضای کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی را مورد توجه و پژوهش بیش‌تر قرار داد.

محدودیت‌ها و مشکلات پژوهش

- داده‌های استخراج‌شده از صورت‌های مالی شرکت‌ها، از بابت تورم تعدیل نشده است. در صورت تعدیل اطلاعات مذکور، ممکن است نتایج متفاوتی از نتایج فعلی حاصل شود.
- ناقص بودن اطلاعات مربوط به صورت‌های مالی برخی از شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس، به دلایلی نظیر مخدوش بودن فایل‌های موجود آن‌ها و عدم امکان دسترسی به اطلاعات مذکور.
- از آنجایی که در این پژوهش از روش حذف سامانمند برای نمونه‌گیری استفاده شد، و برخی از صنایع از قبیل سرمایه‌گذاری، لیزینگ و بیمه به علت ماهیت خاص فعالیت آن‌ها از جامعه آماری کنار گذاشته شده‌اند. لذا نتایج به دست آمده قابلیت تعمیم به تمامی صنایع را ندارد.
- قلمرو زمانی پژوهش به دلیل نبود کمیته حسابرسی قبل از سال ۱۳۹۲ محدود در نظر گرفته شد.
- با توجه به اینکه قلمرو زمانی پژوهش، سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۳ بوده است، باید در تعمیم نتایج به دوره‌های بعد از آن، جنبه احتیاط رعایت گردد.
- ایجاد و به کارگیری کمیته حسابرسی در ایران قدمتی ندارد لذا در حال حاضر مشاهدات کافی برای تعیین آثار این کمیته بر گزارشگری مالی، با محدودیت روبروست.

پیشنهاد‌های کاربردی بر پایه یافته‌های پژوهش

در این بخش، با توجه به نتایج به دست‌آمده در این پژوهش، پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌شود.

- با توجه به نتایج حاصل از پژوهش ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر کیفیت صورت‌های مالی تأثیری ندارد و این شاید به دلیل جدید بودن آن در شرکت‌های بورس اوراق

بهادار تهران باشد اما با بررسی مبانی نظری، چون ویژگی‌های کمیته حسابرسی موجب بهبود کیفیت صورت‌های مالی می‌شود و مدیریت سود را کاهش می‌دهد، شرکت‌ها به خصوص شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار باید توجه‌ای ویژه به کمیته حسابرسی داشته باشند.

➤ با توجه به مبانی نظری، کمیته حسابرسی در صورت استقرار و عملکرد صحیح در واحدهای اقتصادی، تأثیر مثبتی بر عملکرد واحد حسابداری و واحد حسابرسی داخلی، همچنین کیفیت گزارشگری مالی هر واحد اقتصادی دارد بنابراین تشکیل این کمیته باید امری مهم تلقی شود.

پیشنادهایی در خصوص پژوهش‌های آتی

با توجه به پژوهش حاضر و نتایج آن، موضوع‌های پیشنهادی برای انجام پژوهش‌های آینده به شرح زیر است:

- ✓ بررسی تأثیر کمیته حسابرسی بر ارزش واحد اقتصادی،
- ✓ بررسی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر جلب سرمایه‌گذاران خارجی برای سرمایه‌گذاری در واحدهای اقتصادی ایران،
- ✓ بررسی تأثیر وجود کمیته حسابرسی بر بی طرفی واحد حسابرسی داخلی،
- ✓ بررسی و تعیین ویژگی‌هایی که با توجه به شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ایران، برای اثربخشی کمیته حسابرسی ضروری است.
- ✓ بررسی تأثیر ویژگی‌های کمیته حسابرسی همچون استقلال و تخصص بر افشای داوطلبانه شرکت.

منابع و مآخذ

- آذر، ع. و مؤمنی، م. (۱۳۷۷). آمار و کاربرد آن در مدیریت، جلد ۲. تهران: انتشارات سمت.
- اعتمادی، ح. و شفاخیری، ن. (۱۳۹۰). "تأثیر جریان‌های نقد آزاد بر مدیریت سود و نقش کمیته حسابرسی در آن". فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مالی، ۳ (۱۰)، ۱۸-۴۲.
- بذرافشان، آ.، حجازی، ر.، رحمانی، ع. و باستانی، س. (۱۳۹۴). "فرا تحلیل (متاآنالیز) استقلال کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی". فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت، ۲۵ (۸)، ۱۱۷-۱۰۱.

- تختائی، ن، تیممی، م. و موسوی، ز. (۱۳۹۰). "نقش کمیته حسابرسی در کیفیت گزارشگری مالی". فصلنامه حسابدار رسمی، (۱۵)، ۴۵-۵۶.
- جامعی، ر. و رستمیان، آ. (۱۳۹۵). "تأثیر تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی بر ویژگی سود پیش‌بینی شده". فصلنامه پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، ۸ (۲۹)، ۱-۱۷.
- حساس یگانه، ی. (۱۳۸۴). فلسفه حسابرسی. تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
- حساس یگانه، ی. و حسینی بهشتیان، م. (۱۳۸۱). "تأثیر وجود کمیته حسابرسی بر حسابرسی مستقل و کنترل داخلی و گزارشگری مالی. مطالعات بهبود و تحول، ۲ (۳۵): ۶۷-۹۰.
- سوری، ع. (۱۳۹۳). اقتصادسنجی پیشرفته جلد اول. انتشارات فرهنگ‌شناسی. چاپ دوم.
- علوی طبری، ح. و عصابخش، ر. (۱۳۸۹). "نقش کمیته حسابرسی و بررسی موانع ایجاد و به کارگیری آن در ایران. مجله پیشرفت‌های حسابداری در ایران، ۲ (۱)، ۱۵۵-۱۷۷.
- نونهال‌نهر، ع.، علی‌نژاد ساروکلائی، م. و خضری، پ. (۱۳۹۱). "ارزیابی تأثیر کیفیت حسابرس بر مدیریت سود در شرکت‌های تازه پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران". دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۲ (۷)، ۱۰۳-۱۱۴.
- مهدوی، غ.، حسینی، م. و رئیسی، ز. (۱۳۹۲). "تأثیر ویژگی‌های حاکمیت شرکتی بر کیفیت سود پیش‌بینی شده به وسیله مدیریت شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران". فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت، ۶ (۱۶)، ۴۳-۶۰.
- مهرانی، ک. و صفرزاده، م. (۱۳۹۰). "تبیین ارتباط بین حاکمیت شرکتی و کیفیت سود با رویکرد بومی. مجله دانش حسابداری، ۲ (۷)، ۶۹-۹۸.
- ونوس، د.، کرمی، غ. و تاجیک، ک. (۱۳۸۵). "بررسی هموارسازی سود در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از استاندارد حسابداری شماره ۱۵ (حسابداری سرمایه‌گذاری‌ها)". مجله بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۱۳ (۴۳)، ۱۶۳-۱۸۰.
- هیأت تدوین استانداردهای حسابداری. (۱۳۷۶). مبانی نظری حسابداری و گزارشگری مالی در ایران، تهران، سازمان حسابرسی، مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی.

Abdukadir, M. (2012). "Audit Committee Characteristics and Financial Reporting Quality". *Terengganu International Finance and Economics Journal*, 3 (1): 30-37.

- Abernathy, J.L., Brooke Beyer, A.M. and Stefaniak, C. (2014). "The Association between Characteristics of Audit Committee Accounting Experts, audit Committee Chairs, and Financial Reporting Timeliness". *Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting*, 30 (2): 283-297.
- Baxter, P. & Cotter, J. (2009). "Audit Committees and Earnings Quality". *Accounting and Finance*, 49 (2): 267-290.
- Bedard, J., Chtourou, S. & Courteau, L. (2004). "The Effect of Audit Committee Expertise, Independence, and Activity on Aggressive Earnings Management". *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 23 (2): 13-35.
- Charbel, S., Georges, A. & Gebrayel, E. (2014). "Audit Committee and Financial Distress in the Middle East Context". *International Strategic Management Review*, 2 (1): 39-45.
- Consuelo Pucheta, M. & De Fuentes, M.C. (2007). "The Impact of Audit Committee of the Quality of Financial Reporting". *Corporate Governance: An International Review*, 15 (6): 1394-1412.
- Davidson, R., Xie, B. and Xu, W. (2004). "Market Reaction to Voluntary Announcements of Audit Committee Appointments: The Effect of Financial Expertise". *Journal of Accounting and Public Policy*, 23 (1): 102-253.
- Fogarty, T.J. & Kalbers, L.P. (1998). "Organizational and Economic Explanations of Committee Oversight". *Journal of Managerial*, 10 (2): 86-101.
- Hisham Kamel, M., Zuaini, I. & Nor Aziah, A.M. (2014). The Impact of Audit Committee Characteristics on Corporate Voluntary Disclosure". *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 164 (1): 486-492.
- Klein, A. (2002). "Audit Committee, Board of Director Characteristics, and Earnings Management". *Journal of Accounting and Economics*, 33 (3): 375-400.
- Pincus, M. & Rajgopal, S. (2002). "The Interaction of Accrual Management and Hedging: Evidence from Oil and Gas Firms". *The Accounting Review*, 12 (71): 127-160.
- Usman Miko, N. and Kamardin, H. (2015). "Impact of Audit Committee and Audit Quality on Preventing Earnings Management in the Pre - and Post -

Nigerian Corporate Governance Code 2011”. *Social and Behavioral Sciences*, 172 (2015): 651-657.

Vlaminck, N. & Sarens, G. (2013). “The Relationship between Audit Committee Characteristics and Financial Statement Quality”. *Journal of Management & Governance*, 19 (1): 145-166.

Zengin, Y. & Ozkan, S. (2010). Audit quality and earnings management in interim financial reports. www.SSRN.com

Zureigat, M. and Qasim, B. (2011). The Effect of Ownership Structure on Audit Quality: Evidence from Jordan”. *International Journal of Business and Social Science*, 10 (2): 38-46.